

אלעזר אילתר, גונן אילתר, ברן אילתר, — וצה"ל התקרב במורה כתייניעמה לבישולן נורא, כמזב אשר נתונותיו איפשרו, ללא קושי מיוחד, השגת ניצחון, או לפחות הצלחה.

ישיבה בחפ"ק

את ניתוח "תוכנית אלעזר" כתוצר של מהשהיה צריך להיות עבודתה, נוח לערוך על פי לוח

הרמטכ"ל הופיע בבונקר בלווייח יצחק רבין, אך בלי קציני'מטה, איסמכים או תוכנית

האירועים העיקריים במהלך התהוותה. אלה, כפי הבאתם בפירוט השונים, החלו ביום א', ה-7.10. היום השני למלחמה. במשך יום זה השלימו כוחות התגבורת העיקריים, אוגדות ברן ושרון, את ריכוזן כוחותיהן ואת פריסתן הראשונית. בסביבות שעה 15.00 של ה-7.10 התקשר גונן לרמטכ"ל ומסר את עיקרי תוכנית ההתקפה, המוצעת על-ידו. תוכנית זו קראה לצליחה ברוזמנית וכפולה — של ברן, אשר יחצה מול קנטרה, ואחר יבצע איגוף כלפי צפון, לכיוון פורט-סעיד; ושל שרון, שיעבור מול העיר סואץ. לאחר ש"ינקה" את ראשיהגשר של ארמיה 3 במיורח התעלה. שתי האוגדות תצלחנה על גשרים מצריים. כעבור שעותיים, לערך, הודיע אלעזר כי ייפגש עם גונן ב"חפ"ק" — כלומר בבונקר הפיקוד הקודמי — של חזית הדרום, וכי על גונן להכין את תוכניתו וגם לכנס לשם את מפקדי האוגדות. סמוך לשעה 19.00 הופיע הרמטכ"ל כבונן קר. התלווה אליו בראי'ת (מיל.) יצחק רבין. ככל הנראה לא הביא עימו אלעזר את אחד מקציני המטה, וגם לא איסמכים או תוכנית משויה.

קודם לכן הגיעו שלושה מארבעת מפקדי הכוחות בחזית — ברן, מגן ואלברט. שרון חסר. היחיד ממטה פיקוד הדרום שהשתתפותו נזכרת בפירוט הוא הקמ"ן, סא"ל גדליה. שאר קציני המטה, כולל ראש המטה, לא נכחו, או לפחות לא השתתפו. על פי תיאורי מהלך הישיבה מתברר כי בתחילה עיכנו אלעזר את הנוכחים בדבר מצב המלחמה. אחר כך עידכנוהו בדבר ההתפתחויות והמצב בדרום. כיוון שעודכנו הדרתי, פנו המשתתפים לדון בעניינים שונים, כגון פעולת הארטילריה שלנו והקומנדו המצרי. משמוצו אף נושאים אלה, "הגיעו לנושא המרכזי — התקפת הגדל".

גונן שב ותיצע את תוכניתו, שנזכרה קודם. הרמטכ"ל רצה התקפה "מדורגת". לאחר דיון סיכם הרמטכ"ל וקבע את התוכנית הסופית ("מדורגת", כמובן). בשעה 21.00 נסתיימה הישיבה. כאשר יצא אלעזר מן החפ"ק בדרכו למסוק, הגיע שרון למקום ופגש בו. הם החליפו ביניהם מה שהחליפו, אבל התוכנית לא שונתה. שרון נכנס לחפ"ק, התדיין עם גונן, וכעבור זמן מה, "בשעת לילה מאוחרת" — נראה שבסביבות 22.00 לערך — פנו מפקדי האוגדות איש לעוצבתו. מיפקדת הפיקוד פירטה את התוכנית וגם הכינה אותה בכתיב.

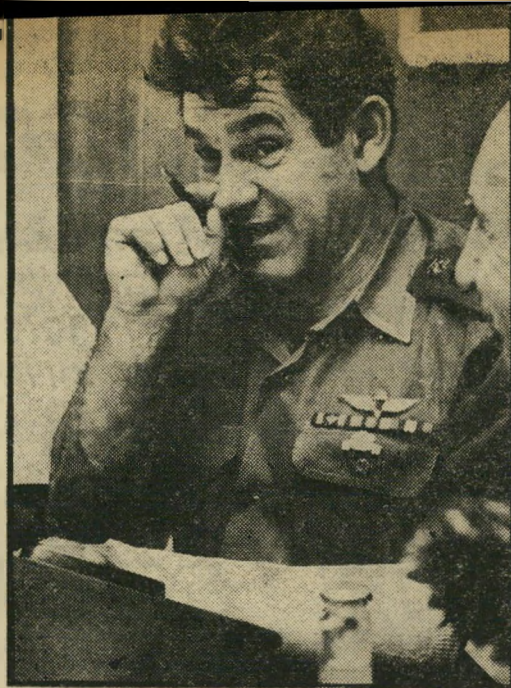
בשעה 03.00 (ש' 8.10) יצא "קצין קישור של המטה" במטוס, להביא את התוכנית

הכלל הראשון הוא: מפקדי'כפוף, השרוי בלחיצה, לא יקרא אחורה לקבלת פקודה ואישור תוכנית!

הפיקודית או "הבור" של המטה"ל. ב-06.00 אישר הרמטכ"ל את תוכנית הפיקוד. כעבור שעותיים, ב-08.00 לערך, נפתחה מיתקפתו "המכרעת" של פיקוד הדרום, עם שהחזי ברן לנוע מאיזור קנטרה דרומה, בכיוון האגם המר.

החטא הראשון של אלעזר, לעבודתה המטה התקינה, המשתתף בסדר אירועים זה, כבר הוזכר: ירידתו מרמת המטה"ל — שם היתה לו תעסוקה מלאה והותר — לרמת הפיקוד, תוך דחיקתו למעשה של מפקד הפיקוד (ואחר כך, בתוך התוכנית, ראינו גם שגלש עוד יותר, וירד לרמת המבצעים הטקטיים).

אמנם יתכן בהחלט כי מפקד ממונה יירד למיפקדת מפקדי'כפוף — ולעיתים גם כזה הנמוך בכמה דרגים. אך לעולם ייעשה הדבר תוך כדי ניהול המבצע, ורק כאשר אותו מפקדי'כפוף ממונה על מאמץ, אשר בו תלוי המאמץ הכללי, לעולם לא יתואר כי מפקד גבוה יתכונן במקום מפקד כפוף. תופעה זו קשורה קשר אמיץ לתקינות עבודתה המטה, במטה"ל ובפיקוד כאחד, אבל היא חורגת מתחום המטה

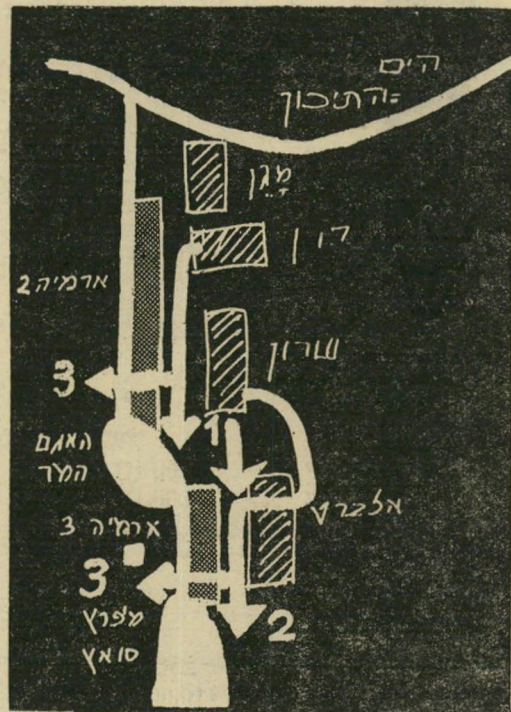
רב-אלוף דויד ("דודו") אלעזר

לעניין פירמדת המיפקדות בצה"ל. דומה שאלעזר לא נתן כלל את דעתו על קיומה, ובוודאי שלא ראה זאת. דומה שקיומה של זו כלל לא הפריע לאלעזר, ואולי פשוט חשב שהחלוקה לדרגים, או לרמות, של "שרשרת הפיקוד", איננה אלא סכמה חסרת-משמעות. התוכנית שהציע גונן לרמטכ"ל במלפון היתה הגיונית, נכונה וגם מעשית יותר מ"תוכנית ית'אדעזר". רעיונותיה המרכזיים היו "מכוני ספים" על תיכוננים מוקדמים של הפיקוד, והיו מוכרים היטב לשני המבצעים — ברן ושרון — וגם למיפקדת הפיקוד. גם האופן בו ערך גונן מלכתחילה את הכוחות הזורמים התאים לכך.

לעומתה, היה הרעיון המרכזי של תוכנית-אלעזר לא רק משונה, אלא גם בלתי-מוכר. לא מצאתי אף רמז לכך שהיה אישורו תיכונן מוקדם אשר דמה לה. או שעליו נסמכה. התיכונן המוקדם נועד כולו לחסוך זמן בעת לחץ מלחמה. לכן עצם ההסתמכות עליו היתה בבחינת יתרון חשוב, או מכריע.

מפקדים - אחורה!

אמנם ספק גדול הוא, אם ניתן היה לצלוח את התעלה על הגשרים המצריים. אבל בכל מיקרה

תוכנית אלעזר

(1) ברן יורד מצ"פון לדרום, "מח"כך" באגפו הימני את חזית הארמיה 2 לכל אורכה, אבל לא חוזר ולא עולה על מערכה 2 מפני, "סייג טווח הסאגר". תנועת אוגדת ברן נעשית לכל רוחב חזיתו של שרון ומול לועי תותחיו, שרון, מגן ואלברט יושבים במקומם ואינם משתתפים בהתקפה. (2) אחרי הצלחת ברן, נע שרון דרומה, ומבצע מהלך דומה לרוחב חזיתם של אלברט ושל ארמיה 3, בגיורה הדרו-מית. מגן, ברן ואלברט נשארים סטטיים במקומם. (3) שרון או ברן צולחים, בניצול הצלחה, ולפי פקודה.

הכתיבה תוכנית-גונן לברן ולשרון שיתקפו, איש-איש בגיורתו. כמעט ודאי שהיו מצליחים, לכל הפחות, להגיע אל קריהמים במקומות רבים, וגם לשבש מאד, אם לא לערער כליל, את ארמיה 2. אחר-כך יכלו לטפל בנוחיות בארמיה 3. מבחינת התיכונן וההכנות היה החלק הראשון של כל אחת משתי ההתקפות האוגדתיות פשוט ביותר. — יתרון רציני ביותר בנסיבות קוצר הזמן. כל אוגדה היתה תוקפת או חזיתית, והיישר מול פניה, את המערך המצרי הצר-מאד שנגדה. גם אז היתה נשארת בעינה המיגרעת של היעדר שליטה טקטית על-אוגדתית

הרמטכ"ל אישר את "המיתקפה המכרעת" - בשעה 6.00 בליל 7 - שעתיים לפני כתיבתה

טקטית-מקומית, אבל הנזק היה פחות, כי האוגדות היו תוקפות האחת בצד רעותה, לא זו בתוך חזיתה של זו.

לו בשעה 15.00 היתה גונן מקבל אישור לתוכניתו, או שהרמטכ"ל היה מוסר לו בטלפון את עיקרי תוכניתו שלו. היתה ביכולת גונן — בתנאי שעבודתה המטה שלו היתה נכונה — למסור מיד הבראות למפקדי-האוגדות ולשאר מפקדי-המישנה שלו, שכך היו יכולים להתחיל בהכנה תימה שלמה כבר בסביבת 16.00, לכל המאוחר.

אבל אלעזר בא לבונקר רק בשעה 19.00, סיכם את תוכניתו ב-21.00, ומפקדי האוגדות יכלו להתחיל בתיכונן ב-22.00, לכל המוקדם — לאחר שהפסידו את כל שעות היום.

בדומה: מבדל 17 השעות שבין 7.10 שעה 15.00 ועד מועד פתיחת המיתקפה, ב-8.10 שעה 08.00, גרם אלעזר, באופן ישיר ומיידי, לאובדן שבע שעות — השעות הראשונות, שהיו גם הנוחות והיעילות ביותר.

ביובור-הזמן העקיף היה גדול יותר, בעיקר מפני שאלעזר הורה לזמן לבונקר של גונן את כל מפקדי האוגדות.

בספרות התורתית הבריטית הישנה, אומר הפסוק הראשון שבפרק "נוהי'ה-קרב": "מפ" קדי'כפוף השרוי בלחימה לא יוקרא אחורה למורך קבדת פקודות, או אישור תוכנית, אלא המפקד הממונה יירד, לצרכים אלה, אליו."

תוקף מקובלה סכמטית עתיקה ומובנת-מאליה זו, רב יותר, ככל שנמוך הדרג של המפקד-הכפוף הנוגע, משום שהוא קרוב יותר לניהול הלחימה הפיסית ומעורב בה.

מחוי' לאובר-הזמן שנגרם, נתאר מה היה קורה, אינו נפתחה התקפה מצרית בין 18.00 ל-22.00, שעה שכל מפקדי האוגדות שרויים כבונקר של גונן, אשר אמנם נקרא "קדמי", אבל מבחינתם היה עורפי ומרוחק מאוד!

אנדרלמוסיה תיכנונית

יום שרשרת-הפיקוד, והקפדה להורים הוראות שונות מדרג לדרג וככלל, בלא עקיפות, אינם שיגעון של ביורוקרטיים צבאיים סכמטיים, או שאלה של יוקרה, אלא הכרח חיוני לתקינות הפעולה הצבאית. לכן המתחמה שזרע אלעזר עידידי חדירתו לתחום סמכותו ופעולתו המוגדרת של אוקף-הי פיקוד גררה את עונשה.

מה היה קורה אילו פתחו המיצרים במיתקפה - שעה שכל מפקדי האוגדות נקראו אחורה לישיבה?

במצב הנורמלי מקבל כל דרג מן הדרג הממונה את משימתו ואת עיקרי שיטת פעולתו (מידת הפירוט מות-נית בנסיבות); מעבד על פיהם את "התוכנית" שלו; מגיש אותה לאישור הדרג הממונה; ולאחר שקיבל ה-אישור, מוריד את תוכניתו לדרגים הכפופים כפקודה, ה-מגדירה לכל אחד מהם את משימתו ואת עיקרי שיטת פעולתו. מובן שאפשר וצריך לקיים, פעולה במקביל, על-ידי שכל דרג נותן לכפופים לו, "אתראות", כדי שיהלו את הכנותיהם בהקדם האפשרי, אבל ודאי שאי-אפשר כי נוהלי-קרב של דרגי-כפוף יסתיים לפני סיום נוהלי-הקרב של הדרג הממונה.

התהליך הנורמלי, במיקרה שלנו, חייב את גונן להי-כין, אחרי שמסר אלעזר את פקודתו המטה"לית, את ה-תוכנית הפיקודית, להגיש לאישור אלעזר ולאחר קבי-לתו, להורידה לאוגדות, כדי שיוכלו לבצע את נוהלי-הקרב שלהן, להכין תוכנית אוגדתית, למסרה לאישור גונן ואחר להעבירה, כפקודה, לחטיבות, וכן הלאה, במורד הפירמידה.